

Teler en distributeur zijn zich onvoldoende bewust van invloed eigen handelen op beschikbaarheid middelen

Vooraf

Michiel van Mol
& Erno Bouma

HAS Hogeschool,
's Hertogenbosch;
e-mail: Er.Bouma@has.nl

Studenten van de HAS Hogeschool in Den Bosch voeren het laatste half jaar van het Bachelor-deel van hun studie een onderzoek uit om het theoretische deel van hun schoollessen aan te scherpen in de praktijk. In een samenwerking tussen Syngenta Crop Protection en de HAS Hogeschool heeft Michiel van Mol (student HAS Hogeschool) een studie gedaan om duidelijk in kaart te brengen in welke mate de akkerbouwers, fruittelers, bloembollentelers en distributiebedrijven zich bewust zijn van de belasting van het oppervlaktewater door alle vormen van emissies naar het oppervlaktewater. Dit onderzoek is uitgevoerd door middel van een persoonlijke enquête. De conclusies uit de enquête vormen de basis voor dit artikel. Het is een onderzoek van beperkte omvang, maar de resultaten zijn opmerkelijk. Dat het onderwerp leeft, bleek ook uit een artikel in het 'Agrarisch Dagblad', waar een aantal betrokken organisaties (Syngenta, Agrodin en LTO) om een reactie gevraagd werd naar aanleiding van het verschenen rapport.

Inleiding

Het Nederlandse drinkwater wordt voor ongeveer 40% bereid uit oppervlaktewater. Schoon en kwalitatief hoogwaardig oppervlaktewater is dan ook een belangrijk beleidsdoel van de Overheid. Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op het veld en het omgaan ermee op het erf is één van de potentiële mogelijkheden (naast het gebruik van medicijnen etc.) die het oppervlaktewater zouden kunnen vervuilen.

Door middel van een interview aan de hand van een vooraf opgestelde vragenlijst zijn de telers en de distributiebedrijven benaderd en persoonlijk bevestigd over dit onderwerp. In totaal zijn tien akkerbouwers, zes bloembollentelers, vier fruittelers en acht distributiebedrijven geïnterviewd. De bedrijven zijn diagonaal door Nederland, van Zeeuws-Vlaanderen tot aan het Oldambt, bezocht. De steekproef is summier, maar om een goede indruk te krijgen van de sectoren, is aan telers ook gevraagd om weer te geven hoe hun collega-telers er over denken.

Akkerbouw

Aan de hand van het enquêteformulier hebben de geïnterviewde akkerbouwers aangegeven hoe bewust zij omgaan met de gewasbeschermingsmiddelen, welke emissiereducerende maatregelen ze intussen gebruiken en hoe zij tegen het probleem van emissie aankijken. Uit de enquête kwam naar voren dat de meeste akkerbouwers zich niet bewust zijn van de/hun emissies, de omvang van het probleem van gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater en de gevolgen die emissies kunnen hebben voor de landbouwpraktijk, dus de breedte van het middelenpakket.

De geïnterviewde akkerbouwers verwachten op korte termijn geen directe consequenties op de breedte van het middelenpakket. Vrijwel alle geïnterviewde akkerbouwers hebben geïnvesteerd in driftbeperkende maatregelen tijdens het

toepassen van middelen (driftarme doppen en in een aantal gevallen sectieafsluitingen op de spuitmachine en/of luchtondersteuning). Er worden weinig investeringen gedaan om bijvoorbeeld puntemissies (emissies vanaf het erf) tegen te gaan: slechts één van de geïnterviewden ving de restvloeistof op en verwerkte dat. Als de akkerbouw investeert in maatregelen om emissies te beperken, zijn deze vooral genomen om de resultaten van de bespuitingen te verbeteren. De gemiddelde akkerbouwer heeft de milieuaspecten niet hoog op zijn prioriteitenlijst staan en wacht met investeren in maatregelen die emissies beperken. De Toolbox water (zie www.toolboxwater.nl), die afgelopen winter is geïntroduceerd door Nefyto, Agrodin, LTO en de waterschappen, is niet bekend bij negen van de tien telers.

De akkerbouwers vinden dat de producenten moeten zorgen voor een breed en effectief middelenpakket, maar twijfelen eraan of zij dat

wel kunnen realiseren. De akkerbouwers vinden in grote meerderheid dat de distributeurs een stimulerende en adviserende rol hebben in de voorlichting en advisering rondom emissies van gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater. De meeste telers vinden dat dit nu nog veel te weinig gebeurt.

Fruitteelt

De helft van de ondervraagde fruittelers weet dat het probleem 'restvloeistof' aanwezig is, maar vinden dat het vooral door de andere sectoren (akkerbouw, bloembollenteelt en glastuinbouw) wordt veroorzaakt. Van de fruittelers is de meerderheid niet op de hoogte van het bestaan van de Nota 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst'. De fruittelers hebben al veel maatregelen genomen om drift tegen te gaan (driftarme doppen en windsingels) en denken dat daarmee het probleem voor hen opgelost is. Doordat de geïnterviewde telers twee spuiten hadden (één voor onkruidbestrijding en één voor de ziekte- en plaagbestrijding), was het volgens hun niet nodig om de spuitmachines intern te reinigen. De geïnterviewde fruittelers zetten na gebruik de spuitmachines binnen om afspoeling van middel te voorkomen. De fruittelers vinden het dan ook niet nodig om nog verder te investeren om de emissies te beperken. *(Uit de resultaten van de normoverschrijdingen blijkt echter wel dat de fruittelers het oppervlaktewater veel belasten met gewasbeschermingsmiddelen.)*

De meeste telers verwachten op korte termijn consequenties van de problemen op de breedte van het middelenpakket, maar vinden dat de producenten moeten zorgen voor een goed en breed effectief middelenpakket. De Toolbox water is niet bekend bij de meeste telers. De

Het schoonmaken van de spuit vindt vaak nog gewoon plaats op het erf. Foto: Erno Bouma.

meerderheid van de telers vindt dat de distributie een stimulerende en adviserende taak heeft bij het reduceren van emissies. De meerderheid vindt dat de distributie nu te weinig adviseert op dit gebied geeft.

Bloembollen

De meerderheid van de geïnterviewde bloembollentelers kent het probleem van de emissies naar het oppervlaktewater en deze meerderheid denkt dat het voornamelijk wordt veroorzaakt door puntemissies. De overgrote meerderheid kent de Nota niet. Het belang en de noodzaak van de (punt)emissies wordt wel onderkend, maar het is volgens de telers moeilijk inpasbaar in de bedrijfsvoering. De Bloembollensector heeft in het verleden al te maken gekregen met het intrekken van toelatingen van belangrijke gewasbeschermingsmiddelen. De bloembollentelers verwachten op korte termijn nog meer consequenties van de probleem rondom emissies. De geïnterviewde telers hebben geïnvesteerd in driftarme doppen en een deel bovendien ook in luchtondersteuning. De gemiddelde bloembollenteler heeft nog te weinig geïnvesteerd in maatregelen om de emissies voldoende te beperken. Voor de bloembollentelers is het niet duidelijk hoe ze hun (punt)emissies verder kunnen beperken tijdens de werkzaamheden om het bedrijf. Het wordt dan vaak als omslachtig en onpraktisch gezien om deze maatregelen te treffen en uit te voeren.

De Toolbox water is bij de overgrote meerderheid van de geïnterviewden niet bekend. De meerderheid van de bollentelers vindt dat de distributie een stimulerende en adviserende taak heeft bij het reduceren van emissies en dat dat nu nog niet of nauwelijks gebeurt.

Het plaatsen van de spuitmachine onder een afdak voorkomt punt-emissies als gevolg van afspoeling door regen. Bron: Europees TOPPS-project.

Distributiebedrijven

Tijdens de interviews met de distributiebedrijven is gebleken dat een tweederde meerderheid de problemen van emissies naar het oppervlaktewater en de mogelijke consequenties onder ogen ziet. Ze vinden het echter moeilijk om het in de beschikbare tijd bij de teler te bespreken en mogelijke verbeteringen voor te stellen.

Bijna alle geïnterviewde distributiebedrijven vinden dat ze een adviserende en stimulerende taak hebben om boeren en tuinders maatregelen te laten treffen en dat ze dit ook werkelijk doen in de praktijk. (Zoals blijkt uit het onderzoek merken de telers daar niet veel van.) Alle distributiebedrijven geven aan maatschappelijk duurzaam ondernemen hoog in het vaandel te hebben en hierbij alle aspecten mee te laten tellen bij de advisering rondom middelen.

De meerderheid van de distributiebedrijven vindt dat de telers aan zet zijn om het emissieprobleem naar het oppervlaktewater te beperken. Volgens de distributiebedrijven passen de telers de middelen niet altijd onder de juiste omstandigheden toe en zij vinden dat de telers een gedragsverandering zullen moeten ondergaan.

Niet-teeltspecifieke conclusies

Tijdens het verwerken van de enquêtes komen een aantal conclusies naar voren die breed gedragen worden en niet teeltspecifiek zijn:

- Als de Nota wordt toegelicht, concludeert 'de praktijk' dat de regels moeilijk haalbaar en erg theoretisch zijn. Ook de ruime meerderheid van de distributiebedrijven vindt dat de normen die in de Nota zijn opgenomen, niet haalbaar zijn.
- Het merendeel van deze geïnterviewde ondernemers vindt dat de handhaving anders moet. De handhaving (NVWA en waterschap) zou veel stimulerender moeten optreden en meer op de grote lijnen moeten letten, met andere woorden: in plaats van een bekeuring ontvangen en het korten op de toeslagrechten zou de handhaver samen met de teler moeten kijken waar de oplossingen en verbeteringen gehaald kunnen worden.
- Het opvangen van reinigingswater (zowel in- alsook extern) van de spuitmachines vindt vrijwel niet plaats. (Uit vele onderzoeken is echter naar voren gekomen dat dit een belangrijke emissiebron is.)

- Notoire vervuilers moeten volgens de telers strikt en streng worden aangepakt (bijv. hoge boetes en intrekken van de spuitlicentie). Tenslotte verpesten zij het voor de hele sector.
- De telers vinden dat de distributie een stimulerende en adviserende taak heeft om de emissie van restvloei stof tegen te gaan; het merendeel van de telers vindt dat dit nu nauwelijks gebeurt. Dit staat vrijwel haaks op datgene wat de geïnterviewde distributeurs zeiden. Volgens deze groep werd er juist veel energie in het voorlichten en adviseren over emissie gestopt.
- De Waterschappen mogen volgens de meeste telers meer stimulerend te werk gaan. De metingen en analyses in het oppervlaktewater (door de Waterschappen) zou door hen (samen met de mogelijke oplossingen) beter mogen worden gecommuniceerd om het bewustzijn te vergroten en om samen met de telers naar oplossingen te zoeken.

Samenvattend

Uit de enquête zijn een aantal opmerkelijke zaken naar voren gekomen. Er is in 'de praktijk' onvoldoende bewustzijn van wat de gevolgen zijn van onvoldoende inspanningen om de gewasbeschermingsmiddelen uit het oppervlaktewater te houden. De Nota Gezonde-Groei, Duurzame Oogst is niet bij de praktijk bekend. Indien het bewustzijn er wel is, wordt naar collega-teeltgroepen gewezen als de schuldigen. Als er middelen verdwijnen denken de telers dat de industrie deze gaten in het pakket weer zal opvullen.

De noodzakelijke aanpak van (punt)emissies wordt door een goot deel wel onderkent, maar men vindt het moeilijk deze in te passen in de erfsituatie. De telers vinden in een grote meerderheid dat de distributeurs een stimulerende en adviserende rol hebben in de voorlichting en advisering rondom emissies van gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater. De meeste telers vinden dat dit nu nog veel te weinig gebeurt. De distributie ziet hier zeker een rol voor hen weggelegd en zij vinden ook dat ze die rol nu al goed invullen.

De Toolbox water, die afgelopen winter is geïntroduceerd door Nefyto, Agrodis, LTO en de Waterschappen, is niet (of onvoldoende) bekend bij de telers. De resultaten van de monitoring

van het oppervlakte water (door het Waterschap) zou veel breder verspreid moeten worden en vervolgens zou de handhaver een meer bemiddelende rol moeten spelen om samen met de eindgebruiker te zoeken naar de best mogelijke oplossingen.

Tot slot

De telers hebben allemaal hun eigen reden om de huidige emissies zo veel mogelijk te beperken. Zij zullen voornamelijk de emissies gaan reduceren om aan de eisen van de overheid te voldoen. Mocht dit niet gebeuren, dan staat een goed en voldoende breed werkend gewasbeschermingsmiddelen pakket een onzekere toekomst te wachten. De maatregelen vanuit de Overheid zullen afhankelijk zijn van het resultaat van de tussenmeting

(in 2018) en de eindmeting (in 2023) op normoverschrijdingen.

Het is nú aan de agrarische sector om stappen te ondernemen om de gevolgen te beperken en de toekomst van de gewasbescherming te waarborgen. Als de telers op de huidige manier doorgaan zullen de producenten in de toekomst de toelating in de volle breedte van het huidige gewasbeschermingsmiddelenpakket, niet kunnen waarborgen. De agrarische sector zal de gevolgen voor het middelenpakket en de strengere maatregelen voor de toepassing op korte termijn (3 tot 5 jaar) kunnen merken als de normoverschrijdingen niet verminderen.

Het is vijf voor twaalf, de toekomst van het huidige gewasbeschermingsmiddelenpakket is dus niet zeker. Er ligt een enorme uitdaging om de praktijk te informeren en te overtuigen! Wie pakt de handschoen op?

5th conference
of the International Working Group
on Legume and Vegetable Viruses

30 August - 3 September 2015, Haarlem, The Netherlands

Ontvangt u wel het blad maar nooit de nieuwsbrief?

Dan staat er waarschijnlijk een oud e-mailadres van u in ons systeem. Geef het nieuwe e-mailadres door aan administratie@knpv.org en blijf op de hoogte van KNPV-nieuws, zoals bijeenkomsten, blogs etc.

Adresgegevens veranderd?

Pas ze aan op www.knpv.org of geef ze door aan administratie@knpv.org.